

асветнікамі назначаліся людзі з пачатковай адукацыяй. Але цэнтральныя ўлады не звярчалі увагі на гэтыя абставіны і патрабавалі ад хат-чытален разнабаковай работы. Дакументы таго часу прыводзяць мноства лічбаў аб самых разнастайных культурных мерапрыемствах: ад камуністычных акцыяў і безалкагольных вяселляў да масавых святаў ураджаю. Актыўны ўдзел у асветніцкай дзейнасці прымала студэнцтва, настаўнікі, аграрныя і вандруны тэатраў пад кіраўніцтвам У.Галубка. Але асноўны цяжар штодзённай працы ляжыў на клубнага работніка. Ён павінен быў рабіць усё: і выдаваць справы і праводзіць палітінфармацыю, арганізоўваць антырэлігійныя, ці сельскагаспадарчыя, ці ваенныя гурткі, афармляць т.зв. "ленінокія" ці мопраўскія вугалкі, ставіць спектаклі, збіраць грошы на розныя палітычныя кампаніі, праводзіць агітацыю. Можна ўявіць якога ўзроўню магла быць гэтая работа, а можна і пасумнявацца, ці была яна наогул, ці толькі прасаліся справы і задачы.

Такім чынам, у 20-я гады беларуская вёска павінна была вялікім напружаннем сваіх сіл адначасова выканаць мноства дзяржаўных планаў. Некаторыя былі здзейснены, некаторыя толькі пачаліся, як, напрыклад, кааператывны рух, і былі опынены калектывізацыяй, а другія, у тым ліку і культурна-асветніцкая работа, заставаліся амаль без змен да нашых дзён. Да нядаўняга часу яна заставалася такой жа палітызаванай як і ў 20-я гады, захаваліся амаль тыя ж праблемы ў кадравай палітыцы, у фінансаванні ўстаноў культуры, у формах і метадах працы. І задачы, якія стаяць сёння перад культурна-асветніцкімі ўстановамі, на самой справе, надта важныя і патрэбныя.

ВИДАНИЕ БЕЛАРУСКАМОУНАЙ ЛІТАРАТУРЫ БЕЛАРУСІ (параўнальны аналіз)

Г. П. Семіна
Т. У. Тарашкевіч
А. І. Фядорына

З мэтай высвятлення стану выканання законаў аб культуры і мове ў Беларусі выдавецтвамі рэспублікі аўтарамі прааналізаваны дакументальна-інфармацыйны паток беларускамоўных выданняў.

На падставе "Метапісу друку Беларусі" быў выяўлены рэальны паток выданняў за 1989 і 1992 гады на беларускай мове, прааналізаваны яго колькаснае і якаснае размеркаванне па галінам ведаў, па метаваму прызначэнню, а мастацкая літаратура і па жанрах.

Аналіз патэку выданняў за 1992 год паказаў, што адбыліся змены суадносна з 1989 годам у выданні беларускамоўнай літаратуры. Выпуск літаратуры, выдадзенай на беларускай мове ўзрос як па колькасці (з 15% да 23%), так і па тыражу (ад 21364 экз. да 22300 экз.). Узрасла колькасць выданняў, якія друкуюцца міністэрствамі, ведамі, арганізацыямі, малымі прадпрыемствамі і прыватнымі выдаўцамі. Калі ў 1991 годзе гэтымі ўстановамі было надрукавана толькі 35 назваў на беларускай мове, то ў 1992 г. іх колькасць складала 134, у тым ліку малымі прадпрыемствамі за апошні даследаваны год надрукавана 8 назваў. Сярод іх можна адзначыць такія, як "Спадчына", "Крок уперад", брэсцкае МП "Брэст-друк". Значны ўклад у выданне перакладных твораў уносіць Беларускі гуманітарны адукацыйна-культурны цэнтр.

Якасны аналіз выданняў за гэты перыяд дазваляе зрабіць наступныя вывады: адчуваецца недахоп у выданні кніг філасофскага напрамку, па раздзелак "Атэізм, Рэлігія", "Навуказнаўства", "Тэхніка", "Дасная гаспадарка".

Адбыліся змены ў выданні літаратуры, якая іграе важную ролю ў адроджэнні нацыянальнай культуры па такім галінам ведаў, як "Гісторыя", "Адукацыя, Педагагічныя навукі", "Мастацкая літаратура". Калі ў 1989 г. па "Гісторыі" было надрукавана толькі 8 назваў, то за 1992 г. выдавецтвамі Рэспублікі Беларусь выдадзена 30 назваў плюс 14, якія выйшлі ў выдавецтвах шэрагу асобных арганізацый, ведаў.

Па раздзелу "Адукацыя, Педагагічныя навукі" за 1989 год было надрукавана 79 назваў, у 1992 г. выйшла 169, з іх 128 надрукаваны выдавецтвамі рэспублікі. Па метаваму прызначэнню пераважаюць вучэбныя і вучэбна-метадычныя выданні для агульнаадукацыйнай, вышэйшай школы і для паступаючых у вучэбныя установы.

Не назіраецца павялічэння выданняў па раздзелу "Мастацтва" (1989 г. - 18 назваў, 1992 г. - 17 назваў). Амаль няма выданняў па народнаму мастацтву, музычнай культуры (акрамя нот), мала кніг, якія прывечаны мастацтвазнаўчым праблемам беларускага жы-

вапісу. Цікавыя выданні друкуе Інстытут праблем культуры, але яны, у асноўным, метадычнага характару, вельмі абмежаваны па тыражу (300-500 экз.).

Па-ранейшаму значнае месца ў выданні кніжнай прадукцыі надаецца "Мастацкай літаратуры". За 1992 год было надрукавана на беларускай мове 172 назвы твораў, у тым ліку 55 выданняў - дзіцячай літаратуры. За апошні год з'явіліся зборні твораў такіх пісьменнікаў, як В.Быкава, П.Броўкі, К.Чорнага, І.Шамякіна. Да 100-годдзя з дня нараджэння М.Багдановіча выйшаў з друку поўны збор твораў у 3 тамах. Выйшлі асобныя творы І.Мележа, У.Арлова, І.Навуменкі, шэрагу іншых беларускіх пісьменнікаў. Знаменальным можна лічыць перавыданне кнігі М.Гарацкага "Гісторыя беларускай літаратуры", прэзентацыя якой адбылася 4 лютага 1993 года ў Нацыянальнай бібліятэцы Рэспублікі Беларусь.

Па канрах мастацкай літаратуры за 1992 год выдадзена 90 празаічных твораў, 52 - паэтычных, 5 - па драматургіі, 8 фальклорных, 1 - па мастацкай дубліцытнасці, 15 збораў твораў розных жанраў.

Недастаткова увагі надаецца перакладу на беларускую мову лепшай сусветнай літаратуры. Калі ў 1989 годзе колькасць перакладной літаратуры складала 34 назвы, то ў 1992 г. гэтая лічба састаўляе толькі 24.

За 1992 год было падрыхтавана і надрукавана 30 выданняў даведачнага характару: 5 энцыклапедыі, 14 слоўнікаў, 11 даведнікаў. Асобна хацелася б адзначыць павялічэнне выдання слоўнікаў у дапамогу вывучэнню беларускай мовы.

Для фондаў публічных бібліятэк могуць быць рэкамендаваны і для 1/5 часткі выданняў з аналізуемага патоку (без уліку мастацкай літаратуры). Шэраг твораў, цікавых па тэматыцы (гісторыя, мастацтва) выдадзены вельмі малымі тыражамі.

Прыняцце законаў аб культуры, мове, праграм "Спадчына", "Намяць" садзеўчае павялічэнню выдання літаратуры на беларускай мове і інтарэсу да яе чытачоў. Аднак трэба больш прыцягваць актыўнасці кнігавыдаўцам і бібліятэчным работнікам па стварэнню рэпертуара кніг па актуальных пытаннях нацыянальнай культуры, народнаму мастацтву, а таксама ў распрцоўцы прыяноў па перавыданню беларускай літаратуры, перакладзе лепшых твораў на беларускую мову, стварэнні "Бібліятэчнай серыі".